

פרשת סלייס: "מבנה התמריצים של סוכני הביטוח גורם להם לפעול בניגוד לטובת הלקוחות" **ג'ניה וולינסקי השער האחורי**

זירת ההשקעות השבועית

פרשת סלייס: "מבנה העמלות גורם לסוכנים לא לפעול לטובת הלקוחות"

ריאיון "סוכני הביטוח נמצאים בניגוד עניינים: כדאי להם להעביר כסף מחברת פנסיה אחת לשנייה. זו תקלה", אומר פרופ' אביה ספיבק • "לציבור יש תלות טוטאלית בייעוץ שהוא מקבל", אומר פרופ' דויד לייזר • בראיון משותף, השניים מציעים פתרונות לבעיה • לשכת סוכני הביטוח: "מי שחשפו את פרשת סלייס הם סוכני הביטוח" • ג'ניה וולינסקי

"חלק גדול מההכנסות בביטוח הולך למשווקים"

עמלות ששולמו לסוכני הביטוח, במיליארדי שקלים
שיעור השינוי לעומת השנה הקודמת

דויד לייזר
צילום: אוליביה פיטוסי

אביה ספיבק
צילום: דני מכליס, אוניברסיטת בן גוריון

פרשת סלייס, שבמסגרתה נעלמו כמעט מיליארד שקל מכספי חוסכים לפנסיה, וגם לאחר יותר מחצי שנה מאז התפוצצה לא ברור מה יעלה בגורלם — היא אירוע תקדימי בענף החיסכון הפנסיוני. אם הוא לא היה מתרחש בזמן מלחמה, הוא כנראה היה מקבל הרבה יותר תשומת לב.

ממה שידוע על התקרית, הכספים הועברו מחסכונות פנסיוניים של אלפי לקוחות לקרנות השקעה אלטרנטיביות מעבר לים. את הכספים מנסה כעת המנהל המיוחד שמונה לחברת סלייס, אפי סנדרוב, לאתור עד כמה אותר רק חלק קטן מהכסף. הסיכון לאירועים מסוג זה בענף הפנסיה עתיד להיחמיר — מזהיר פרופ' אביה ספיבק, יו"ר המרכז לפנסיה,

שהם לא לטובת הלקוחות — לא כל סוכני הביטוח, אבל חלק גדול מהם. מבנה העמלות, וכי פרט עמלות היקף, גורם להתנהגות קצרת טווח — כך שכדאי להם להעביר כסף מחברת פנסיה אחת לשנייה. כל זה יוצר תחרות לא טובה.

פעמים כשיש תקלה גדולה בתוך המערכת זו הודמנות לרפורמה — ויש פה תקלה גדולה. חלק גדול מההכנסות בתחום הביטוח הולך כיום למשווקים ולא לחברות הביטוח. זה מצב לא כל כך נורמלי. "מקור התקלה הוא העמלות שמקבלים במערכת, שגורמות לסוכני ביטוח לעשות דברים

סוכנים ומתכננים פיננסיים יגדלו וילך. זו פרצה קוראת לגנב". בהקשר של פרשת סלייס, ספיבק אמנם מוסיף כי "חלק מזה נמצא בידי המשטרה, והרגולטורים לא אמורים לעשות את התפקיד של המשטרה" — אך לדבריו גם יש לרגולציה תפקיד משמעותי במניעת המקרים הבאים. "הרבה

מבשילות והולכות וכבר מגיעות ליותר ממיליון שקל (הסכום שצבור בהן; ג'ני) — וזה מושך מאוד את מי שמחפשים כסף ואת מי שמקבלים אחוזים מהכסף, גם אם זה רק להעביר את הכסף מקרן פנסיה אחת לשנייה (ולא החוצה, כפי שנעשה בסלייס; ג'ני). התמריץ לכך של

ביטוח ופסיכולוגיה כלכלית באוניברסיטת בן גוריון, בריאיון עימו. ספיבק כיהן בתפקידים בכירים, בהם משנה לנגיד בנק ישראל ב-2002-2006. "הניסיונות לאשונ כספים מקרנות הפנסיה ולהעבירם למקום אחר רק יתגברו עם הזמן". לדבריו, "קופות הפנסיה

פרשת סליים: "זו פרצה שקוראת לגנב. ניסיונות כאלה רק יתגברו עם הזמן"

פנינים מול בנק למסחר ב-2002. "במקרה של סליים, החלישו את רשות שוק ההון" צילום: מוטי מלחי

המשך מהשער האחרון
עוד אומר ספיבק כי "סוכני הביטוח נמצאים בניגוד עניינים. אם היה מבנה עמלות אחיד לכל המוצרים ולכל פעולה – היינו בטוחים שסוכני הביטוח פועלים לטובת הקליינט".

העמלות שמקבלים סוכני הביטוח אינן אחידות, וחלק מהגופים הפיננסיים יכולים לתגמל יותר את הסוכנים שמעבירים אליהם לקוחות. לוחות עמלות אחרים. היו ניסיונות בעבר לקבוע עמלה אחידה על מרצרים דומים, למשל בחוק ההסדרים בשנה שעברה, אך הם שללו. עמלת היקף היא עמלה שמקבל הריאיון מתקיים יחד עם פרופ' דויד לייזר, סגן יו"ר המרכז ופרופ' לפסיכולוגיה כלכלית – שמוסיף כי "אחת הבעיות של הרגולציה היא שהאנשים המחוללים אותה לא מבינים עד כמה עמוקה הברכה של הציבור אף שהבורות פרוחת, דברים יסודיים לא נהירים לו, כפי שמראים מחקרים שלנו. אחד הדברים שאנחנו רואים זה התלות הטוטאלית של הציבור ביעוץ שהוא מקבל".

"בהולנד, ליועץ אסור לקבל עמלה"

"בכמה מדינות, למשל ברייטניה והולנד, נעשו שינויים בהקשר הזה בעשור האחרון", אומר לייזר. "בהולנד, למי שנותרו ייעוץ ללקוח, אסור לקבל עמלה מהחברה שהוא ממליץ עליה. יש הפרדה ברורה מאוד בין הייעוץ לבין ביצוע הפעולה ועמלת ההפצה הקבועה".

ספיבק מוסיף כי "בבריטניה, הייעוץ נעשה על ידי גוף ממשלתי, שמציע ייעוץ כהרבה דרכים שונות – בוטסאפ, במייל, או פנים אל פנים – וזה ממומן על ידי מס לא גדול על תעשיית הביטוח".

ספיבק ולייזר מציעים להקים לשכת ייעוץ אובייקטיבית, אולי בסכסוך חלקי של המדינה, או שהמדינה תספק מעין תו תקן ליועצים שניתן לסמוך עליהם. הצעה ברוח זו הציגו השניים לועדה בראשות מנכ"ל משרד האוצר, שלומי הירד, שהפועל לצמצום הארכיטקטורה הרגולטורית בין מכשירי השקעה שונים לטווח קצר ובינוני: פוליטית חסרת חסות, קופת גמל להשקעה וקרנות נאמנות. שר האוצר, בצ"ל לאל סמוטריץ', החליט על הקמת הצוות בכפראור האחרון.

"מכיוון שהציבור מבובל, גם משום שמצב השוקיים כה קשה, חשוב שיהיה ייעוץ אובייקטיבי מסוג זה", מדיגש ספיבק.

יש יועצים אובייקטיביים, אך הם מעטים. טוענים שישראליים לא ישלמו על שירות שלכאורה מקבלים בחינם מסוכני הביטוח. לייזר: "אחד הדברים שמשרד

מולם קיבל הסמכה, אבל הם לא ידעו לענות על השאלה אם המוצר שהם רוכשים הוא בפיקוח או לא". המוצרים האלטרנטיביים הם חלק מאותו סיפור – יש מישהו שיושב להרוויח מהשווק שלהם ועושה שיווק אגרסיבי, וזה מאוד מסוכן", אומר ספיבק. "למשל, אם אנשים קנו ביטוחי חיים, אף אחד לא מתערב בהם. אפילו אם יעשה אדם חסר אחריות, אפילו את קרנות ההשתלמות, ומשקיעים אותם בדבר מופקפק – זה משהו צריך למנוע".

"המדינה חייבה אנשים לת"ס" סוכן לפנסיה, אבל צריך גם לשמור על הכסף הזה. אנשים יכולים להעביר אותו ממקום למקום בלי מגבלות. אולי צריך שיהיו מגבלות: כמה אפשר להעביר עבר ומתי. בפרט, צריך להקים חומות סיניות בין חיסכון לפנסיה לבין מכשירים אחרים, כמו השקעות אלטרנטיביות, ולא לאפשר להעביר כסף מפנסיה למשהו שהוא לא פנסיה".

לדברי ספיבק, "נתנו לאנשים חופש מסוכן. ראינו את זה במקרה של סליים: אנשים חתמו על העברת הכסף, אף שלא הכינו על מה הם חותמים. חורף נובע מאידיאולוגיה של תחרות רות ופשיטת וריבונות הצרכן – אבל האידיאולוגיה נשברת כשכשן אדם לא מבין ולוקחים לו את הפנסיה".

אתם מדברים על צורך ברגולציה נוספת, אבל בהצעות חוק שהגישו באחרונה הח"כים גפני ואוולאי, הם טוענים לעודף רגולציה – ולכן מציעים שהוראות

מעט יועצים – הרבה סוכנים ומשווקים

מקור: דו"ח המסמנה של שוק ההון, 2024

"הידע הוא איסמטרי. הסוכן יודע הרבה יותר מהלקוח שלו. אם לסוכן יש אינטרס לקדם את הלקוח במסלול מסוים, חלק מהסוכנים ימצאו תירוצים לכך שזה כדאי"

הדברים בצורה ברורה, כשביטוח אקדמי האינטרס שלנו הוא להיטיב עם הציבור. מה יעשו עם זה, זו כבר שאלה אחרת. אולי זו שעת כושר עכשיו".

ספיבק: "לגורם בלתי-תלוי בעמלות, שיאפשר לאנשים לקבל ייעוץ לגבי תיק ההשקעות שלהם והחיסכון לפנסיה, יש ערך גדול מאוד לאנשים. גם אם זה יעלה אלפי שקלים, יש לזה ערך של עשרות ואף מאות אלפי שקלים".

כבר ניסו לצמצם את ניגודי העניינים של סוכני הביטוח, בין השאר בחוק ההסדרים בשנה שעברה, אבל הניסיונות כשלו בגלל הלובי החזק של סוכני הביטוח.

לייזר: "מתפקידנו להגיד את

הם ידעו לבחון אם מי שעומד

לגביה – ולכן מציעים שהוראות

לגביה – ולכן מציעים שהוראות

לגביה – ולכן מציעים שהוראות

לגביה – ולכן מציעים שהוראות

של רשות שוק ההון ידרשו אישור של ועדת הכספים.

ספיבק: "אל תתבלבל מהשפה, שהיא כמו ב-1984" (הספר של ג'ורג' אורוול; ג"ר). לועדת הכספים יש הרבה יכולות פוליטיות של מי שלא רוצה ברשות שוק ההון חזקה. זהו חלק מהמגמה הכללית של החלשת הרגולטורים והיעוץ המשפטי.

"האם רשות שוק ההון תיפקד בה בסדר? לא, בין השאר כי הח"כים כשלא ממנים מנהל קבוע במשך שנה וחצי, זה מחליש אותה. בסיוטאציה אחרת, כשהייתה מעילה בבנק למסחר, המפקח על הבנקים דאג, ד"ר צ'חק טל, נאלץ להתפטר".

בזמנו תמכת בכניסת מנגנון האג"ח המיועדות, שהחולפו בהתחייבות של המדינה. אתה עדיין חושב שאפשר לסמוך על התחייבות המדינה בימים אלה? ספיבק: "כשד"ר יאיר כוכב

אפי כתבנו את ההצעות (להחליף את האג"ח המיועדות; ג"ר), ההצעה הטובה יותר מבחינתנו הייתה מכשיר פיננסי שיהיה שקול לכדי טווח שהממשלה נותנת. באופן טבעי, משרד האוצר העדיף להשאיר את החופש אצלנו. בינתיים, האוצר עומד בהתחייבות לקרנות הפנסיה הוותיקות. אני לא רואה סיבה לפקפק בהתחייבות של האוצר בעניין הזה אפשר לישון בשקט".

סוכני הביטוח: "כשל חמור ברגולציה" מלשכת סוכני הביטוח נמסר: "פרשת סליים היא אירוע שחייב להיות מכוון בענף הפיננסיים ב"ש. מדובר בפרשה שצמחה, התפתחה, והגיעה לממדים היסטוריים בגלל כשל חמור ברגולציה, בפיקוח ובאכיפה על גופים פיננסיים, כמו סליים. מי שחש פו את הפרשה, העבירו תלונות לגבי האיסדרים והצביעו ראשוני על המחזלים היו סוכני ביטוח – שהבינו שקיימת בעיה קשה בהתנהלות סליים כלפי צייבור החוסכים.

"האינטרס היחיד שמנחה את הסוכנים הוא טובת הלקוחות. מתוך אלפי תלונות ציבור נגד סוכני ביטוח המגיעות מדי שנה לרשות שוק ההון, פחות מ-2% נמצאו מוצדקות.

"אם הפרופטורים ספיבק ולייזר רוצים למנוע את פרשת סליים הבאה, עליהם ליוזם מהלך שיובייל לשיפור דרמטי בהגנה של הרגולציה על ציבור החוסכים" מעמית גל, הממונה על שוק ההון, לא נמסרה תגובה.

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי

ג'ניה ווילינסקי